

מדינת ישמעאל לא היתה המדינה הערבית היחידה שישראל חשבה להקים לאחר מלחמת ששת הימים

ובאוניברסיטת דמשק. הוא שירת בצבא הסורי והגיע לדרגת אלוף-משנה, ואף נבחר לפרלמנט הסורי ב-52.

באמצע שנות ה-60 הוא חזר לחיות בגולן והיה דמות חריגה ובולטת בקרב תושבי הרמה, שהיו ברובם הקלאים ומסורתיים. "גאל אלון הגיע לבית שלנו כמה פעמים בחודשים שלאחר המלחמה", מספר בנן, אברסאלה. "גם גולדה מאיר, משה דיין, ועוד הרבה קצינים בכירים וחברי כנסת באו לפגישות עם אבא ועם נכבדים נוספים מהעדה. אלה היו מפגשים אינטנסיביים מאוד. ברבות הימים, אבא סיפר לנו שאלון ועוד כמה קציני מודיעין ישראלים ניסו לשכנע אותו שהגיע הזמן שלדרוזים תהיה מדינה. הם הבטיחו לו שישראל תעזור לנו להקים אותה. "על פי תוכניתו של אלון, כפי שהועברה לאבא כמה חודשים לאחר המלחמה, יועברו לשטחה של המדינה שתקום גם הדרוזים תושבי הגליל והכרמל. לאבא היה מובן מאליו שלשם הקמת מדינה צריך לפרק מדינות אחרות. הוא העריך גם כי הקמת מדינה על בסיס דתי, תוביל לפילוג בין שאר העדות בסוריה ובלבנון. לדבריו, הישראלים הגיחו שבעקבות יקמת מדינה כזאת, גם העלאוויים, הנוצרים ושאר העדות ידרשו מדינות לעצמם, מה שהיה פועל ישירות לטובת מדינת ישראל.

"אבל אבא היה פטריסטי סורי, ולא רצה לפגוע באומה שלו. לאנשי המודיעין הישראלים הוא אמר שהוא צריך לבדוק את הצעתם עם מנהיגים דרוזים אחרים בסוריה ובלבנון. לשם כך הוא יצא לאיטליה בליווי קצין מודיעין ישראלי, שתפקידו היה לפקח שאבא לא יסגיר את פרטי התוכנית במלואם, אלא רק יגיש אם יש נכונות אפשרית של מנהיגים דרוזים לשקול את הרעיון. באיטליה הוא פגש איש מודיעין סורי ממוצא דרוזי, זו שהיה אמור להיות השליח והמתווך אל המנהיגים בסוריה ולבנון. בפגישה אישית בקפסטיית המלון, ללא השגחתו של המלווה הישראלי, אבא סיפר לו על התוכנית המלאה ושניהם החליטו למסור את כל הפרטים להנהגה הסורית ולמנוע את מימושה בכל מהיר."

לטענתו של אברסאלה, זו היתה הסיבה לכך שבמאי '71

עצרו שירותי הביטחון הישראליים את אביו. עד למעצרו, היה כמאל קנג' יקיר הממסד הישראלי. בעיתוני התקופה מתוארים מפגשיו הרבים עם מפקדי הצבא ומנהיגי המדינה. ח"כ מנחם בגין סעד על שולחנו, דיין נשאר ללון בביתו. הם ייעדו לו תפקיד מכריע בעתיד האזור והוא התארח בבית הנישיא ובכנסת. אפשר אם כן להבין מדוע מסיק אברסאלה כי אביו נפל קורבן ליחס נקמני, כמי שלכאורה "בגד" באמונה של הצמרת הישראלית.

קנג' הועמד לדין באשמת ריגול המור בבית הדין הצבאי בקונייטרה. כתב התביעה הכיל 19 סעיפי אישום חמורים, בהם שמונה שהעונש המרבי עליהם הוא מאסר עולם. על פי כתב התביעה, שרק הלכו הותר לפרסום, אשמתו העיקרית של היתה שאירח בביתו קרוב משפחה, רביסמל ביחידת קומנדו סורית. לטענת התביעה, אותו חייל מסר לקנג' מכתבים מבכירי במור דיעין הסורי ומאחיו, האלוף נור אדין אברסאלה, ששירת אז בצבא הסורי כמפקד ההגנה המרחבית של דמשק. עוד טענה התביעה כי קנג' יצא לדמשק ופגש שם באחיו ובקצין מודיעין סורי, ואף פגש כמה פעמים עם "איש מישראל ששמו נאסר לפנים שיאסוף ידיעות למענו באמצעות שליח".

במשפט כפר קנג' בכל האשמות. הוא אישר שאירח את קרוב המשפחה שאכן הביא מכתבים מאחיו, אך טען בכל תוקף כי מעולם לא עסק בריגול. רוב הדיונים במשפט נערכו בדרתיים סגורות. טיעונו של קנג', כי הסורים בעצמם חשדו בו בשיתוף פעולה עם ישראל ואף שפטו אותו שלא בנוכחותו לתקופת מאסר ארוכה, לא עמד לזכותו. הוא הורשע ונידון ל-25 שנות מאסר.

קנג' שוחרר ביוני '73, בהסכם חילופי שבויים עם סוריה, שבו שוחררו גם המישה קציני מודיעין סורים שנתפסו בלבנון, בתמורה לשלושה טייסים ישראלים. הסכם חילופי השבויים נעשה בלחץ העדה הדרוזית בסוריה. בתחילת שנות ה-80 היה קנג' ממובילי המאבק נגד החלת החוק הישראלי בגולן, ונעצר רשל כד פעמים אחרות. הוא מת ב-83.

ממשלת אשכול לא דנה, כמוכח, רק בעתיד הגדה המערבית. דיונים התקיימו גם על ההצעה להקים מדינה דרוזית ברמת הגולן. לדברי החוקר שמעון אביבי, רעיון זה נוסח לראשונה בישראל כבר במלחמת העצמאות, לפני מבצע חירום: "לאחר שהועלה ספק באשר ליכולתו של צה"ל לכבוש את כל הגליל, הציעו אנשי מחלקת המזרח התיכון במשרד החוץ לקדם רעיון של הקמת אוטונומיה דרוזית מול מנהיגי העדה בגליל. לדעתם זה היה יכול לערער את המשטרים הערביים הסמוכים. אך הרעיון נדחה על ידי שר החוץ משה שרת וראש הממשלה דוד בן גוריון ונונח כליל לאחר הצלחת צה"ל."

לאחר מלחמת ששת הימים, עלה רעיון הקמתה של מדינה דרוזית פעם נוספת, והפעם היו לו תומכים רבים, בהם אף חבר הכנסת הדרוזי, השייח' ג'בר מועדי. קריאתו להקים מדינה כזאת יזכה אותו בתשואות סוערות מקהל מאזיניו במועדון בוטנן בתל אביב, כפי שתואר ב"הארץ" באוקטובר '67. יגאל אלון ופוליטיקאים נוספים היו ערים לכך, אף שרוב מנהיגי העדה הדרוזית בישראל דחו את הרעיון על הסף. בספר "טס נחוש", העוסק במדיניות הישראלית כלפי העדה הדרוזית בשנים '48-'67, השף אביבי מכתב ששלח אלון ב-20 באוגוסט '67 לראש הממשלה אשכול תחת הסיווג "סודי ביותר" ובו הצעה להקים "מדינת היץ דרוזית בין ישראל לסוריה".

במכתב פירט אלון את פריסת האוכלוסייה הדרוזית באזור ותחם את גבולות המדינה המיועדת בצורה כללית בלבד, באזור הר הדרוזים והבשן, אלון טען במכתב כי "פרט לתקופות קצרות, קיימת מתיחות בין מנהיגי הדרוזים לבין דמשק. לא חרונה הגיעה מתיחות זו לשיאים חרשים מבחינת הייחודיות של העדה הדרוזית וכן מבחינת מספרם והתנאים הגיאוגרפיים של תחום המושב שלהם. הם עשויים למרוד בדמשק על מנת להקים מדינה ריבונית משלהם."

לדברי אלון, הצלחת תוכנית זו מותנית בכך שהדרוזים "יוכלו לקבל הדרכה מדינית וסיוע צבאי מגורם חיצוני. הימציאותנו ברמת הגולן נותנת לנו הזדמנות לסייע לידם בהגשמת שאיפתם". אלון ייעד במכתבו תפקיד גם לדרוזים הישראליים במימוש התוכנית. לדבריו, הם "עשויים להיות גורם חשוב בארגון הכוחות הדרוזיים בסוריה, נוסף על קצינים ופעילים יהודים השולטים בערבית ומתאימים לתפקיד מיוחד זה". להערכתו של אלון "יש להניח כי מדינה זו לא תהיה לצנינים בעיני רבת עמון, אפילו אם לא תודה בכך בגלוי".

תשובתו של אשכול על ההצעה נשלחה כעבור שלושה ימים במכתב לקוני: "הנושא שהעלית נמצא במידת מה בגי' שוש ובטיפול והוא יעורכן כשהיו יותר נתונים על המצב". לדברי אביבי, העניין הועלה בשיתוף עם מנהיגי העדה הדרוזית ברמת הגולן, אך לאחר שתוכן השיחות הגיע לידיעת השלטונות בדמשק, סוכל הניסיון.

בניגוד לתוכנית מדינת ישמעאל של זאבי, התוכנית של אלון להקמת מדינת הדרוזים מעולם לא נוסחה בצורה מפורטת. אבל כמי שהכיר היטב את השטח המיועד עוד מזמן שירותו כסייר בכות הפלישה הבריטי ללבנון ולסוריה ב-41, הציע אלון כי בירת המדינה הדרוזית תהיה העיר סווידא בדרום סוריה, קרוב לגבול עם ירדן. עוד ידוע מתוכניתו של אלון כי הסיוע הישראלי להקמת המדינה הדרוזית יותנה בהדרכה שלום עם ישראל וכי לשם הקמתה יידרשו גם תיקוני גבול בין סוריה ללבנון.

פרטים נוספים על התוכנית אפשר למצוא מטאחר אבירסאלה, תושב מג'דל שמש. אברסאלה אומר שאביו, השייח' כמאל קנג', הוכנס בסוד העניינים והיה גם זה שסיכל את מיימוש התוכנית, כשהסגיר את פרטיה למודיעין הסורי. השייח' קנג' היה מנהיג העדה הדרוזית החשוב ביותר שהמשיך להדתגורד בגולן לאחר המלחמה. בצעירותו למד משפטים בבית הספר הבריטי בירושלים, בקולג' הערבי הלאומי בבירות